

Отримано: 24 листопада 2016 р.

Прорецензовано: 28 листопада 2016 р.

Прийнято до друку: 04 грудня 2016 р.

Нех Д. І. Підвищення ліквідності та платоспроможності підприємства в контексті покращення його фінансового стану (на прикладі ПАТ «Укртелеком») / Д. І. Нех // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ«ОА», грудень 2016. – № 3(31). – С. 48–52.

УДК 338.4

D-24

Нех Дмитро Іванович,

магістрант, Національний університет «Острозька академія»

ПІДВИЩЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ПОКРАЩЕННЯ ЙОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ (НА ПРИКЛАДІ ПАТ «УКРТЕЛЕКОМ»)

У статті оцінено рівень ліквідності та платоспроможності ПАТ «Укртелеком» за останні три роки. Визначено та проаналізовано основні показники фінансової стійкості. Особливу увагу приділено показникам ліквідності та впливу агрегатів на ліквідність підприємства. У результаті дослідження запропоновано шляхи подальшої підтримки платоспроможності підприємства та покращення його фінансового стану, а також фінансових результатів як основних передумов успішного функціонування підприємства.

Ключові слова: підприємство, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, активи, пасиви, баланс підприємства, факторний аналіз.

Нех Дмитрий Иванович,

магістрант, Национальный университет «Острозская академия»

ПОВЫШЕНИЕ ЛИКВИДНОСТИ И ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ В КОНТЕКСТЕ УЛУЧШЕНИЯ ЕГО ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ (НА ПРИМЕРЕ ОАО «УКРТЕЛЕКОМ»)

В статье оценен уровень ликвидности и платежеспособности ОАО «Укртелеком» за последние три года. Определены и проанализированы основные показатели финансовой устойчивости. Особое внимание уделено показателям ликвидности и воздействия агрегатов на ликвидность предприятия. В результате исследования предложены пути дальнейшей поддержки платежеспособности предприятия и улучшения его финансового состояния, а также финансовых результатов как основных предпосылок успешного функционирования предприятия.

Ключевые слова: предприятие, ликвидность, платежеспособность, финансовая устойчивость, активы, пассивы, баланс предприятия, факторный анализ.

Dmytro Nekh,

magister, National University «Ostroh Academy»

INCREASING LIQUIDITY AND SOLVENCY ENTERPRISES IN THE IMPROVEMENT OF ITS FINANCIAL (FOR EXAMPLE JSC «UKRTELECOM»)

In the article estimated the level of liquidity and solvency of public joint-stock company «Ukrtelekom» for the last three years. Identified and analyzed the main financial soundness indicators. Particular attention is paid to indicators of liquidity and exposure units on the liquidity of the company. The article suggested ways to further support the company's solvency and improve its financial position and financial results as a major prerequisite for successful operation of the enterprise.

Key words: enterprise, liquidity, solvency, financial firmness, assets, liabilities, balance sheet, factor analysis.

Постановка проблеми. Фінансово-господарська діяльність підприємства є невід'ємною частиною аналізу загального фінансового стану та пошуку резервів підвищення ефективності його функціонування. Важливу роль у процесі проведення аналізу господарської діяльності економічних суб'єктів відіграє оцінка показників ліквідності та платоспроможності, ділової активності та рентабельності, а також пошук шляхів підвищення фінансового стану як передумови розвитку суб'єкта господарювання. Публічне акціонерне товариство «Укртелеком» (ПАТ «Укртелеком») є однією з найбільших компаній на території України, що надає повний спектр телекомунікаційних послуг в усіх регіонах країни. Вагому позицію компанія має на ринку послуг доступу до мережі Інтернет, а також фіксованої телефонії [8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями дослідження ліквідності та платоспроможності підприємства займалися такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як Й. Ворст, Д. Джоборда, Е. Уткін, А. Шеремет, Н. Тарасенко, В. Іващенко, М. Болюх, Є. Мних, О. Філімоненков, Ю. Цал-Цалко, Л. Лахтіонова, М. Коробов та інші.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в пошуку шляхів вдосконалення фінансового стану ПАТ «Укртелеком» на основі вивчення теоретичних та дослідження практичних аспектів обраної проблематики.

Виклад основного матеріалу. Для досліджуваного підприємства баланс не вважають абсолютно ліквідним, оскільки умови ліквідності не виконують (у 2013-2015 рр.). Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття або коефіцієнт загальної ліквідності) дає загальну оцінку ліквідності активів підприємства, показуючи скільки гривень оборотних активів підприємства припадає на одну гривню поточних зобов'язань. Нормативне значення коефіцієнта поточної ліквідності складає 1–1,5 [1]. Якщо показник $K_{ПЛ} < 1$, підприємство перебуває у кризовому стані щодо своєї поточної ліквідності (воно має неліквідний баланс). Для досліджуваного підприємства коефіцієнт поточної ліквідності у 2013-2015 рр. становив:

$$K_{ПЛ2013} = \frac{1810828}{3277176} = 0,5526 \quad (1), \quad K_{ПЛ2014} = \frac{1527928}{3059127} = 0,4995 \quad (2), \quad K_{ПЛ2015} = \frac{1632136}{2295526} = 0,7110 \quad (3).$$

Як видно з проведених розрахунків, значення коефіцієнта було найбільшим у 2015 р., притому за період 2014-2015 рр. воно зросло. Також значення коефіцієнта не відповідали нормативним (були < 1), що вказує на кризовий стан підприємства стосовно поточної ліквідності.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (миттєвої ліквідності) враховує якість оборотних активів підприємства. Орієнтовне значення цього коефіцієнта дорівнює 0,6–0,8 [1]. Для досліджуваного підприємства значення коефіцієнта швидкої ліквідності наступні:

$$K_{ШЛ2013} = \frac{1810828 - 119374 - 73044}{3277176} = 0,4938 \quad (4),$$

$$K_{ШЛ2014} = \frac{1527928 - 115473 - 49065}{3059127} = 0,4457 \quad (5),$$

$$K_{ШЛ2015} = \frac{1632136 - 120564 - 34580}{2295526} = 0,6434 \quad (6).$$

Як видно з розрахунків, значення коефіцієнта швидкої ліквідності відповідало нормативному тільки у 2015 р., що вказувало на те, що в підприємства в цьому році на кожну гривню заборгованості припадало лише 64 копійки ліквідних активів. У 2013-2014 рр. таких ліквідних активів було відповідно лише 49 та 45 копійок, що було негативним явищем.

Більш точним коефіцієнтом платоспроможності підприємства є коефіцієнт абсолютної ліквідності, що показує, яка частина поточних (короткострокових) зобов'язань може бути погашена негайно. Граничне значення коефіцієнта абсолютної ліквідності складає 0,2–0,35 [1]. Для ПАТ «Укртелеком» значення коефіцієнта абсолютної ліквідності в досліджуваному періоді були такими:

$$K_{АЛ2013} = \frac{561813}{3277176} = 0,1714 \quad (7), \quad K_{АЛ2014} = \frac{69342}{3059127} = 0,0227 \quad (8), \quad K_{АЛ2015} = \frac{143965}{2295526} = 0,0627 \quad (9).$$

Таблиця 1

Вихідні дані для здійснення аналізу динаміки відносних показників ліквідності ПАТ «Укртелеком» у 2013-2015 рр.

Показник	Нормативне значення	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
		2013	2014	2015	2014-2013	2015-2014	2014/2013	2015/2014
Оборотні активи, тис. грн	–	1810828	1527928	1632136	-282900	104208	84,38	106,82
Запаси, тис. грн	–	119374	115473	120564	-3901	5091	96,73	104,41
Витрати майбутніх періодів, тис. грн	–	73044	49065	34580	-23979	-14485	67,17	70,48
Гроші та їх еквіваленти, тис. грн	–	561813	69342	143965	-492471	74623	12,34	207,62
Поточні зобов'язання, тис. грн	–	3277176	3059127	2295526	-218049	-763601	93,35	75,04
Коефіцієнт поточної ліквідності, грн/грн	1–1,5	0,55	0,50	0,71	-0,05	0,21	90,39	142,35
Коефіцієнт швидкої ліквідності, грн/грн	0,6-0,8	0,49	0,45	0,64	-0,05	0,20	90,25	144,37
Коефіцієнт абсолютної ліквідності, грн/грн	0,2-0,35	0,17	0,02	0,06	-0,15	0,04	13,22	276,68

Розраховано автором на основі даних джерела [4].

Розрахунки показують, що значення коефіцієнта абсолютної ліквідності у 2013-2015 рр. не відповідали нормативному значенню, що вказує на неможливість підприємства покривати за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів свої поточні зобов'язання. Притому значення коефіцієнта незначно збільшилося у 2015 р. після його зменшення у 2014 р. Узагальнення результатів розрахунків та дослідження динаміки зміни коефіцієнтів ліквідності підприємства проведено в таблиці.

Із зведених даних таблиці випливає, що динаміка коефіцієнтів ліквідності ПАТ «Укртелеком» у 2013-2015 рр. була нестабільною. У 2014 р. значення всіх проаналізованих коефіцієнтів зменшилися, а у 2015 р. навпаки збільшилися. Останнє вказує на позитивну тенденцію до збільшення значень коефіцієнтів ліквідності, а значить і до збільшення здатності підприємства покривати свої зобов'язання за рахунок найбільших і ліквідних активів.

Оскільки у 2015 р. всі коефіцієнти ліквідності підприємства характеризувалися позитивною динамікою, то варто провести факторний аналіз коефіцієнта загального покриття прийомом ланцюгових підстановок. Для проведення факторного аналізу коефіцієнта покриття (поточної ліквідності) необхідно знайти питому вагу агрегатів A_1 , A_2 , A_3 , Π_1 , Π_2 .

Таблиця 2

Питома вага агрегатів у структурі поточної ліквідності ПАТ «Укртелеком» у 2015 р.

Агрегати	Величина, тис. грн	Питома вага, %
A_1	$p.1165+p.1120+p.1160=143965$	8,82
A_2	$p.1125+p.1130+p.1135+p.1140+p.1145+p.1155=$ $=453242+69458+9754+31455+753468=1317377$	80,71
A_3	$p.1100+p.1110+p.1170+p.1190=120564+34580+15650=170794$	10,46
Всього	1632136	100
Π_1	$p.1615+p.1620+p.1625+p.1630+p.1635+p.1640+p.1645+p.1690=$ $=353914+88183+18611+47644+56359+1898+1409+48128=616146$	29,84
Π_2	$p.1600+p.1605+p.1610=1002864+445528=1448392$	70,16
Всього	2064538	100,00

Розраховано автором на основі даних джерела [4].

Після цього необхідно розрахувати міру впливу кожного з агрегатів на величину ліквідності. Для цього варто провести розрахунок впливу зміни кожного з агрегатів на 10 і з'ясувати, наскільки зміниться у зв'язку з цим міра ліквідності. Вихідні дані для розрахунку подані в таблиці 3.

Таблиця 3

Ступінь впливу агрегатів на величину ліквідності ПАТ «Укртелеком» у 2015 р.

Показники	Сума, тис. грн.	Збільшення агрегату на 10%			Зменшення агрегату на 10%	
		A_1	A_2	A_3	Π_1	Π_2
A_1 , тис.грн.	143965	158361,5	143965	143965	143965	143965
A_2 , тис.грн.	1317377	1317377	1449114,7	1317377	1317377	1317377
A_3 , тис.грн.	170794	170794	170794	187873,4	170794	170794
Π_1 , тис.грн.	616146	616146	616146	616146	554531,4	616146
Π_2 , тис.грн.	1448392	1448392	1448392	1448392	1448392	1303552,8
$K_{пл}$	0,71	0,80	0,85	0,80	0,81	0,85
абсолютна зміна $K_{пл}$	-	0,09	0,14	0,09	0,10	0,14
Відносна зміна $K_{пл}$	-	11,25	16,90	11,12	12,87	16,49

Розраховано автором на основі даних джерела [4].

Дані таблиці 3 дають змогу стверджувати, що в разі зміни агрегату A_1 на 10% (збільшенні) величина коефіцієнта поточної ліквідності збільшиться на 11,25% порівняно з базисним варіантом. Під час збільшення агрегату A_2 на 10% значення коефіцієнта збільшиться на 16,9%, а під час збільшення агрегату A_3 значення коефіцієнта збільшиться на 11,12%. Зменшення агрегатів Π_1 і Π_2 на 10% позитивно вплине на зміну коефіцієнта поточної ліквідності: він збільшиться відповідно на 12,87 та 16,49%. Таким чином, найбільший позитивний вплив на коефіцієнт поточної ліквідності здійснювали агрегати A_2 і Π_2 .

Для оцінки фінансової стійкості підприємства за допомогою відносних показників доцільно розрахувати такі показники фінансової стійкості:

1. Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) – характеризує частку власників підприємства в загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. Граничне значення коефіцієнта фінансової незалежності – більше 0,5 [5]. Позитивна його динаміка свідчить про зростання фінансової незалежності підприємства. Чим вищим є значення цього показника, тим вищою є фінансова стійкість підприємства, тим більш стабільним і незалежним є становище від зовнішніх джерел фінансування і кредиторів.

Для ПАТ «Укртелеком» значення коефіцієнта фінансової незалежності у 2013-2015 рр. такі:

$$K_{FM2013} = \frac{4387355}{8016081} = 0,55 \quad (10), \quad K_{FM2014} = \frac{4585049}{7920452} = 0,58 \quad (11), \quad K_{FM2015} = \frac{8374473}{2062877} = 0,69 \quad (12).$$

Як видно з проведених розрахунків, коефіцієнт фінансової незалежності в досліджуваному періоді збільшувався і перевищував граничне значення. Це означало, що в підприємства збільшувалася фінансова незалежність у досліджуваному періоді, що оцінюють позитивно.

2. Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим до коефіцієнта автономії. Він показує, яка сума загальної вартості майна підприємства припадає на 1 гривню власних коштів. Граничне значення коефіцієнта – менше 2,0 [5]. Збільшення значення коефіцієнта залежності в динаміці свідчить про зростання частки позикових коштів під час фінансування підприємства.

Для ПАТ «Укртелеком» значення коефіцієнта у 2013-2015 рр. були:

$$K_{\Phi 32013} = \frac{1}{0,55} = 1,83 (13), K_{\Phi 32014} = \frac{1}{0,58} = 1,73 (14), K_{\Phi 32015} = \frac{1}{0,69} = 1,44 (15).$$

Значення коефіцієнта в досліджуваному періоді були меншими 2 і характеризувалися негативною динамікою. Останнє свідчило про зменшення частки позикових коштів у процесі фінансування діяльності підприємства й це оцінюють позитивно.

3. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу показує, яку частину в балансі підприємства становить позиковий капітал. Граничне значення коефіцієнта концентрації позикового капіталу – менше 0,5 [5]. Позитивна динаміка такого коефіцієнта – до зменшення.

Для досліджуваного підприємства значення коефіцієнта були такими:

$$K_{\text{КЗК}2013} = \frac{351550+3277176}{8016081} = 0,45 \quad (16),$$

$$K_{\text{КЗК}2014} = \frac{276276+3059127}{7920452} = 0,42 \quad (17),$$

$$K_{\text{КЗК}2015} = \frac{1392878+2295526}{12062877} = 0,31 \quad (18).$$

Як видно з розрахунків, у досліджуваному періоді значення коефіцієнта концентрації позикового капіталу зменшувалися, що свідчило про відповідність його значень граничному та про зменшення частки позикового капіталу в балансі підприємства. Останнє оцінюється позитивно.

4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу відображає його частину, яку використовують для фінансування поточної діяльності підприємства, тобто частку власного капіталу, вкладену в оборотні активи і ту, що капіталізується. Нормативне значення коефіцієнта маневреності власного капіталу – більше 0,1. Позитивна динаміка його – до зростання [5].

Для ПАТ «Укртелеком» значення коефіцієнта у 2013-2015 рр:

$$K_{\text{МВК}2013} = \frac{1810828-3277176}{4387355} = -0,33 \quad (19),$$

$$K_{\text{МВК}2014} = \frac{1527928-3059127}{4585049} = -0,33 \quad (20),$$

$$K_{\text{МВК}2015} = \frac{1632136-2295526}{8374473} = -0,08 \quad (21).$$

Можна побачити з розрахунків, що значення коефіцієнта характеризувалося як негативне і не перевищувало нормативного значення. Однак коефіцієнт мав позитивну динаміку у 2014-2015 рр. (хоча і незначну), що свідчило про зростання.

Висновки. Отже, можна стверджувати, що в досліджуваному періоді сума власного капіталу підприємства перевищувала суму його залучених коштів. Крім того, темп росту суми власного капіталу підприємства у 2013-2015 рр. перевищував темп росту суми залучених коштів, що оцінюють позитивно. Сума власного капіталу ПАТ «Укртелеком» у 2013-2015 рр. становила понад 50% загальної суми всіх джерел фінансування його діяльності, що є одним із показників його фінансової стійкості. Також позитивним у роботі підприємства є той момент, що в досліджуваному періоді частка власних коштів підприємства в загальній структурі його коштів зросла (на 3,16% і 11,53% відповідно).

Високу частку власного капіталу та її зростання у 2013-2015 рр. загалом оцінюють як позитивну рису фінансового стану підприємства, тому що це свідчить про зміцнення його фінансових позицій та зростання вміння ефективно господарювати. Аналіз показників ліквідності, ділової активності та фінансової стійкості дає змогу стверджувати, що баланс підприємства не є абсолютно ліквідним, а також що воно характеризувалося у 2015 р. негативною зміною коефіцієнтів ліквідності та більшості коефіцієнтів фінансової стійкості. Тому варто звернути увагу на ймовірність виникнення банкрутства, а також здійснювати заходи для підвищення рівня фінансової стійкості підприємства.

На основі вище проведеного дослідження необхідно запропонувати шляхи вдосконалення фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства, розробити рекомендації щодо недопущення збитків. У таблиці 5 наведена характеристика запропонованих заходів.

Таблиця 5

Характер впливу запропонованих заходів на динаміку показників звітності ПАТ «Укртелеком»

Заходи	Активи	Капітал	Зобов'язання	Доходи	Витрати	Грошовий потік
1	2	3	4	5	6	7
Проведення рекламних акцій	↓	-	↑	-	↑	НГП ↑
Застосування системи знижок для збільшення обсягів продажу	↑	-	-	↑	-	ПГП ↑
Знаходження нових ринків збуту і т.д.	↑	-	-	↑	-	ПГП ↑

Примітка: НГП – негативний грошовий потік, ПГП – позитивний грошовий потік.

Крім вище наведених, можна запропонувати ще такі заходи: підвищення заробітної плати для охочення працівників; продаж основних засобів, які не використовують на підприємстві; проведення модернізації застарілого обладнання для покращення ефективності виробництва; продаж готової продукції, яку тривалий час зберігали на складах підприємства; придбання матеріалів для виготовлення продукції тощо.

Література:

1. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз : теорія та практика : [навч. посіб. – 2-ге вид.] / О. Я. Базилінська. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 326 с.
2. Косова Т. Д. Організація і методика економічного аналізу: [навч. посібник] / Т. Д. Косова, П. М. Сухарев, Л. О. Ващенко. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 528 с.
3. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України 19.01.2006 № 14 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Офіційний сайт ПАТ «Укртелеком». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrtelecom.ua/>
5. Селівестрова Л. С. Фінансовий аналіз : [навч.-метод. посіб.] / Л. С. Селівестрова, О. В. Скрипник ; за ред. С. М. Безрутченка. – К. : ЦУЛ, 2012. – 274 с.
6. Серединська В. М. Економічний аналіз: [навч. посібник] / В. М. Серединська, О. М. Загородна, Р. В. Федорович. – Тернопіль : Видавництво Астон, 2010. – 624 с.
7. Шевчук В. О. Аналіз господарської діяльності: [навч. посібник] / В. О. Шевчук, О. В. Коновалова, В. П. Пантелеєв. – К. : ДП «Інформ.-аналіт. Агентство», 2011. – 399 с.
8. Шпанковська Н. Г. Аналіз господарської діяльності : теорія, методика, розбір конкретних ситуацій : [навч. посібник] / Н. Г. Шпанковська, Г.О. Король, К.Ф. Ковальчук. – К. : «Центр учбової літератури», 2012. – 328 с.